

Směrnice pléna Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 1957, sp. zn. Pls 8/57

Číslo: 63/1957

Právní věta:

Směrnice o nutnosti přísného postihu pachatelů rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví z řad třídních nepřátel, recidivistů, deklasovaných živlů, překupníků, přechovávačů, spekulantů, osob, které rozkrádají, ač jsou svým zaměstnáním povolány střežit socialistické vlastnictví, jakož i osob, které k rozkrádání zneužívají svého postavení veřejného činitele.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.07.1957

Spisová značka: Pls 8/57

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Směrnice

Hesla: Recidivista, Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

V zájmu zajištění jednotnosti soudního rozhodování o trestných činech spáchaných ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví vydává plenum nejvyššího soudu ke zvýšení ochrany takového majetku podle § 26 zák. o org. soudů tuto směrnici pro správný výklad zákonů a jiných právních předpisů:

Společenské, socialistické vlastnictví je nedotknutelným zdrojem bohatství a síly republiky a blahobytu pracujícího lidu.

Pracující lid s nadšením vynakládá své úsilí, aby toto bohatství stále rozmnožoval. Plodem tohoto budovatelského úsilí a pak trvale se zvyšující životní úroveň našeho lidu, rozkvět republiky na poli politickém, hospodářském i kulturním.

Budovatelské úspěchy lidu by byly ještě větší, kdyby majetek v socialistickém vlastnictví nebyl zkracován rozkradači nebo jinými jeho škůdci, jak o tom svědčí i množství a závažnost souzených případů. Každý útok proti majetku v socialistickém vlastnictví je proto namířen proti všemu pracujícímu lidu, který je tak okrádán o výsledku své práce.

O závažnosti rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví svědčí již ta skutečnost, že počet osob odsouzených pro rozkrádání a úmyslné poškozování majetku v socialistickém vlastnictví činí 28,7 % z celkového počtu stíhaných osob a že v roce 1956 výše zjištěných škod

způsobených rozkrádáním převýšila 400 milionů Kčs a výše škod způsobených poškozováním majetku v socialistickém vlastnictví dosáhla téměř 159 milionů Kčs. Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví se stává nebezpečným společenským zjevem, zejména v některých odvětvích našeho národního hospodářství, na př. ve stavebnictví, spotřebním průmyslu, ve státním a družstevním obchodu a v dopravě.

Je proto nezbytné vést proti rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví důsledný boj, na němž se musí podílet všechny společenské organizace a státní orgány.

Významná úloha zde připadá také soudům, a to jak při rozhodování, tak i mimo vlastní rozhodování při rozvíjení výchovného působení na pracující.

Rozbor soudní praxe ukázal vážné nedostatky v rozhodování soudů:

Soudy mnohdy ukládaly paušálně mírné tresty za závažné trestné činy tohoto druhu, neuplatňovaly důsledně třídní diferenciaci při výměře trestu, ukládaly mírné tresty třídním nepřátelům. Rovněž byly ukládány mírné tresty deklasovaným živlům, překupníkům, přechovavačům, spekulantům (často bývalým podnikatelům), osobám, které rozkrádaly, ač byly již svým zaměstnáním povolány střežit socialistické vlastnictví, jakož i osobám, které k rozkrádání zneužily svého postavení veřejného činitele. Soudy nerozlišovaly mezi pachateli, kteří se rozkrádání dopustili po prvé, a těmi, kteří byli již pro rozkrádání trestáni.

Náš právní řád dostatečně zajišťuje ochranu majetku v socialistickém vlastnictví. Trestní zákon stanoví vysoké trestní sazby u závažnějších trestných činů namířených proti socialistickému vlastnictví, zejména, jsou-li dány některé zvláště přitěžující okolnosti. Soudy musí vždy těchto zákonných ustanovení správně používat, zejména uvážit, zda nejsou dány některé zvláště přitěžující okolnosti, a při správně zjištěné vině ukládat spravedlivé tresty.

Při posuzování společenské nebezpečnosti jednotlivých případů rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví nesmí soudy opomíjet v úvodu uvedené skutečnosti, které jsou důležité pro správné posouzení stupně nebezpečnosti takových činů pro společnost, při čemž musí rovněž náležitě zhodnotit též způsob provedení trestného činu a osobu pachatele.

Pokud jde o formy trestné činnosti a o osobu pachatele, je třeba přihlížet zejména k těmto hlediskům:

Zvláště nebezpečné je rozkrádání nebo poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, jestliže je páčáno organisovaně a ve velkém rozsahu. Tyto formy rozkrádání se těžko odhalují, protože spolupachatelé se vzájemně kryjí a dovedně je zakrývají různými machinacemi. (Na př: účetní machinace, falšování výkazů o materiálu a o práci, neoprávněné vyplácení prémie, příplatků ke mzdě a pod.)

V některých případech byly vytvořeny celé tlupy rozkradačů, přechovavačů, překupníků a spekulantů.

Vysoký stupeň společenské nebezpečnosti je dán také u trestných činů daňových a trestných činů porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou. S těmito trestnými činy pak úzce souvisí trestná činnost překupníků zboží podloudně dopravovaného k nám přes hranice, kteří z prodeje takového zboží dosahují vysokých zisků (§ 250 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák.).

Třídní nepřátelé jsou nejnebezpečnějšími pachateli rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, daňových machinací a podloudnictví. Téměř při každém velkém nebo dlouhotrvajícím rozkrádání se zjišťuje, že je organisuje nebo alespoň se dopouští této trestné činnosti

často z třídního nepřátelství, protože si uvědomuje, že socialistické vlastnictví tvoří ekonomickou základnu socialistické společnosti, i proto, že se snaží pokračovat v příživnickém způsobu života.

Mnohdy třídně nepřátelské živly záměrně přehlíží a kryjí rozsáhlá rozkrádání, aniž činí jakákoliv opatření, aby jim zabránily, vedeny motivem nepřátelství k lidově demokratickému zřízení.

Vzhledem k tomu, že u závažných případů rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví přichází v úvahu u třídních nepřátel jako motiv činu současně i nepřátelství k lidově demokratickému zřízení, je nutno vždy uvážit, zda nejsou dány znaky trestných činů záškodnictví (§ 84 tr. zák.) nebo sabotáže (§ 85 tr. zák.).

V každém případě sám o sobě vysoký stupeň nebezpečnosti těchto deliktů pro společnost se dále stupňuje v těch případech, kdy se takových trestných činů dopouštějí třídní nepřátelé. Tomuto vysokému stupni společenské nebezpečnosti odpovídající jedině přísné tresty, které jednak zabraňují pachatelům páchat takové delikty, a jednak současně plní úkol výchovy pracujících k bdělé ochraně socialistického vlastnictví.

Recidiva je další významnou okolností zvyšující nebezpečnost trestného činu rozkrádání nebo poškozování majetku v socialistickém vlastnictví.

Pokud jde o recidivu, jsou nejzávažnější ty případy, kdy pachatel spáchal trestný čin, ač již byl před tím pro trestný čin téhož druhu odsouzen. Trestní zákon v § 20 písm. e) uvádí takovou recidivu mezi přitěžujícími okolnostmi, po příp. jde o okolnost zvlášť přitěžující [§ 245 odst. 2 písm. c) tr. zák.]. Trestným činem stejného druhu ve smyslu § 20 písm. e) tr. zák. není jen stejný trestný čin, nýbrž i trestný čin podobný s hlediska druhového objektu trestného činu (majetkové delikty vůbec). Pojem recidivy nelze omezit jen na trestné činy úmyslné. V případech, kdy pachatel se dopouští opětovně poškozování majetku v socialistickém vlastnictví z nedbalosti, jde též o recidivu [§ 20 písm. e) tr. zák.] a je třeba uvážit, že taková přitěžující okolnost zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost se zřetelem k osobě pachatele.

Spáchal-li pachatel trestný čin, ač již byl před tím pro jiný trestný čin jiného druhu odsouzen, jde o obecnou recidivu, kterou zákon výslovně jako přitěžující okolnost neuvádí. Má však význam pro posouzení osoby pachatele, zejména pro otázku, zda pachatel vedl řádný život pracujícího člověka a tím i pro posouzení možnosti jeho nápravy a prostředků k tomu vedoucích.

Při ukládání trestů za rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví je třeba věnovat zvláštní pozornost deklasovaným živlům. K nim patří osoby, které se nezúčastní společenské výroby a výstavby socialistické společnosti a vyznačují se parazitním způsobem života. Jsou to zejména zahalecí práce se štítící, osoby propadlé alkoholu a prostituci, příživníci hledající lehký výdělek spekulací, podloudníci a pod. Pro svůj příživnický způsob života získávají prostředky i různými útoky proti socialistickému majetku. Při tom projevují bezohlednost k socialistickému vlastnictví vůbec. Stupeň nebezpečnosti těchto deliktů pro společnost u deklasovaných živlů je proto vysoký. Tyto živly je nutné izolovat od společnosti a tak jim zabránovat v další trestné činnosti. Jejich převýchovy může být dosaženo jen dlouhotrvajícím výkonem trestu odnětí svobody. Zkušenost ukázala, že tvrdý postup proti těmto živlům vedl k pronikavému poklesu kriminality.

Některé procesy z poslední doby ukázaly, jak vysoce nebezpečných forem může nabýt rozkrádání a poškozování socialistického majetku, jestliže se na něm podílejí osoby, které k rozkrádání zneužívají svých vedoucích funkcí ve státním nebo hospodářském aparátu, postavení veřejného činitele.

V ozbrojených sborech mají náčelníci, finanční, proviantní a intendantní orgány při výkonu své funkce charakter veřejného činitele. Výše zmíněné zásady platí proto v plné míře pro pachatele z

jejich řad, a to tím spíše, že jednou z jejich důležitých povinností je všemožně chránit majetek pracujícího lidu.

Rozkrádání a poškozování socialistického vlastnictví nabývá zvlášť nebezpečného rozsahu, jestliže se na něm podílejí osoby, které jsou svým zaměstnáním povolány střežit socialistické vlastnictví.

Obdobně nebezpečné jsou i případy, kdy se rozkrádání nebo poškozování dopouští strážný na materiálu, který je povinen střežit.

Odhalení takové trestné činnosti je velmi obtížné. Jde zpravidla o organisované a dlouhotrvající rozkrádání i poškozování socialistického majetku, jímž jsou způsobeny rozsáhlé škody. Takoví pachatelé zrazují důvěru lidu. Jen přísným postihem těchto osob lze vyjádřit vysoký stupeň nebezpečnosti jejich jednání pro společnost.

Trestní zákon v zájmu ochrany socialistického vlastnictví stanoví v § 165 odst. 1 trestní odpovědnost již za neoznámení trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 245 odst. 3, 4 zák.) a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví [§ 245a) odst. 2 písm. a) tr. zák.]. Je nezbytné, aby také tato trestní odpovědnost byla důsledně uplatňována.

Účinným prostředkem ke zvýšení ochrany majetku v socialistickém vlastnictví bude často i uložení vedlejších trestů, zákazu činnosti podle § 51 tr. zák., trestu peněžitého podle § 48 tr. zák., po příp. i trestu propadnutí jmění podle § 47 tr. zák., ztráty vojenského hodností podle § 46 odst. 3 tr. zák., jichž dosud bylo zřídka v soudní praxi užíváno, ačkoliv předpoklady pro jejich uložení byly splněny.

Uložením vedlejšího trestu zákazu činnosti zabrání se pachateli rozkrádání nebo poškozování socialistického majetku, aby po odpykání trestu mohl opakovat své trestné jednání v souvislosti s výkonem činnosti nebo povolání, které mu daly příležitost nebo vytvořily podmínky k páchaná předchozího deliktu. Zejména bude významné uložení tohoto trestu u pachatelů t. zv. mank v socialistickém obchodě, a to zpravidla i tehdy, jestliže bylo manko ve značnějším rozsahu způsobeno trestným činem z nedbalosti.

Na místě také bude uložení vedlejšího peněžitého trestu za rozkrádání socialistického majetku, aby tak pachatelé těchto trestných činů byli citelně postiženi na majetku nabytém bezpracným ziskem.

Ve vážných případech bude namíste uložit vedlejší trest propadnutí jmění podle § 47 tr. zák., zejména u třídních nepřátel a deklasovaných živlů.

Dopustí-li se rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví příslušník ozbrojeného sboru, mající hodnost, je jeho jednání obzvlášť zavržitelné, neboť porušuje přísahou slavnostně převzatou povinnost všemožně chránit a upevňovat majetek lidu a ohrožuje důvěru k náčelníkům, čímž narušuje kázeň jako nezbytný základ síly a bojeschopnosti ozbrojených sborů. Bude proto v takových případech vždy na místě, aby soud pečlivě uvážil, zda zájmy služby nevyžadují výrok podle § 46 odst. 3 tr. zák.

Povinností soudů je přispět k vytvoření takového stavu, aby bylo zajištěno, že rozkradač nahradil způsobenou škodu a že žádné rozkrádání nepovede k obohacení rozkradačů. Povinností soudů je, aby za tím účelem v nejužší spolupráci s prokurátory se snažily dospět k takovým skutkovým zjištěním, aby mohly ihned meritorně rozhodnout o nárocích poškozeného orgánu spravujícího socialistický majetek podle § 24 tr. ř. (Nebude to zpravidla u nedbalostních deliktů, jestliže má být použito ustanovení §§ 348 a 358 obč. zák.). K tomu cíli si zjedná předseda senátu předpoklad tím, že bude svědomitě dodržovat ustanovení §§ 213 a 219 tr. ř. zajišťující práva poškozeného.

K zamezení škody na socialistickém majetku bude také namíste působit na orgány spravující majetek

v socialistickém vlastnictví, aby učinily návrh na zajištění movitých věcí obviněného a pak movité věci obviněného zajistit (§ 44 tr. ř.).

Zkušenost ukazuje, že rozkradači, daňoví a devisoví podvodníci se snaží majetek získaný na úkor státu zašantročit mezi své známé a příbuzné, aby si protiprávně získaný majetek zachovali i v případě odhalení jejich trestné činnosti. Soudy musí důsledně takovým machinacím čelit a působit tak k tomu, aby se nikdo na úkor socialistického majetku neobohatil. Proto soud vždy zaměří svá zjištění také na to, kam a za jakých okolností byl socialistický majetek zašantročen a podle výsledků zjištění vysloví zabránění podle § 74 odst. 1 písm. d) tr. zák. Soudy nesmí při tom opomíjet, že v první řadě je nutno zajistit uspokojení nároků poškozeného. Obecný zájem ve smyslu § 74 odst. 1 písm. d) tr. zák. je nutno spatřovat právě v tom, aby se nikdo na úkor socialistického majetku neobohatil.

Plné využití výchovného působení soudního řízení vyžaduje, aby soudní řízení bylo provedeno s veškerým urychlením za plného dodržení všech ustanovení trestního řádu, aby tak trest následoval v nejbližší době po spáchání trestného činu.

Účinným prostředkem výchovy pracujících k ochraně socialistického vlastnictví je i projednání věci za účasti občanů přímo v místech a na pracovištích, kde k rozkrádání došlo.

Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví je často umožňováno nedostatky organizačního, kádrového a bezpečnostního rázu. Povinností soudů je plně využívat ustanovení § 3 odst. 2 zák. o org. soudů a upozorňovat příslušné orgány na nedostatky, které v těchto směrech v průběhu trestního řízení zjistily.

Včasným a rychlým postižením pachatelů rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, uložením přísných a spravedlivých trestů a zajištěním, že rozkradači nahradí způsobenou škodu a že žádné rozkrádání nepovede k jejich obohacení, přispějí soudy k zajištění důsledné ochrany majetku v socialistickém vlastnictví.